

The CCB-bulletin, no 5, 19 June 2003
<http://www.wageningen-ur.nl/ccb/>

In this Bulletin:

UPCOMING EVENTS

1. Congress on Globalisation, localisation and tropical forest management (Amsterdam, 22-23 October 2003)
2. Sixth International Symposium of Environmental Geochemistry (Edinburgh 7-11 september 2003)
3. ISPRS Workshop Monitoring and Modelling of Global Environmental Change (Kyoto, 21-22 October 2003)
4. EU FP-6 Workshop on bio-energy (Budapest, 16-17 October 2003)

VACANCIES

5. Universitair docent GeoMilieuwetenschappen v/m (VU, 1 Juli 2003)

NEWS ITEMS

6. Russian cloud over global climate talks at UNFCCC meeting in Bonn (16-06-2003)
7. Water the focus of UN world Environment Day 2003
8. Milieudefensie: meer aandacht voor duurzame energie in klimaatbeleid (5 juni 2003)
9. Wereldnatuurfonds: Europese elektriciteit sector kan CO2 uitstoot halveren (13 mei 2003)
10. Erasmus Liga lezing: Grenzen aan de groei; pompen of verzuipen? (28 mei 2003)
11. Inaugurele rede Prof. Dr. Han Dolman (Eco-hydrologie aan de VU) (23 mei 2003)

1. Congress on Globalisation, localisation and tropical forest management (22-23 October Amsterdam)

Organised by: UvA, IAC (Wageningen-UR), WOTRO, Stichting Tropenbos

Information: http://www.tropenbos.org/news/new_AIIDseminar.htm

The congress is going to focus on the effects of global-local partnerships and agreements related to climate change and the international trade in forest products, for being two topical aspects of globalisation with a potential impact on forest management and forest-related livelihoods. The first encompasses processes around the certification of timber and non-timber forest products, WTO, CITES and strategies to combat illegal logging. The second centres on developments around the Kyoto protocol, such as the Clean Development Mechanism, Joint Implementation and the CO2 emissions trade.

2. Sixth International Symposium of Environmental Geochemistry (Edinburgh 7-11 september 2003)

United Kingdom, Edinburgh 7-11 september 2003

Information: <http://www.iseg2003.com>

The 6th International Symposium on Environmental Geochemistry will follow on from previous symposia held every three years, the most recent being at Krakow, Poland (1994), Vail, Colorado, USA (1997) and Cape Town, South Africa (2000). The Edinburgh Symposium will bring together geochemists, environmental chemists, biologists, soil scientists, aquatic scientists and medical specialists. Subjects covered include mining, contaminated land, aquatic sediments, peat bogs, ground-water, industrial pollution and waste, air and water quality, the impact of heavy metals and synthetic organic chemicals upon human, plant and animal health, remediation, modelling and analytical geochemistry.

3. ISPRS Workshop Monitoring and Modelling of Global Environmental Change (Kyoto, 21-22 October 2003)

Information: <http://jsprs.iis.u-tokyo.ac.jp/jsprs/isprs/top.html>

Monitoring and Modeling are the two key methodologies for understanding the global environmental change. The objective of this ISPRS workshop is to bring researchers from the fields of remote sensing, space technology and global environment science to share their expertise, knowledge and experience for tackling the issues of monitoring environmental changes with advanced technologies. ADEOS-2 satellite was successfully launched on December 14, 2002 by NASDA from the Tanegashima Space Center, Japan. The workshop would be a good opportunity for exchanging information on the latest outcome of various remote sensing activities including the ADEOS-2 Program.

Call for papers, deadlines:

30 Jun 2003: Deadline for Abstracts

31 July 2003: Deadline for Final Manuscripts for Young authors Award

30 Aug. 2003: Deadline for Final Manuscripts

4. EU FP-6 Workshop on Bio-Energy (16-17 October 2003)

The European Commission's Directorate General for Research is organising a brokerage workshop for its bio-energy contractors on 16 and 17 October in Budapest, Hungary.

The workshop will gather researchers from universities, research institutes and industry, as well as policy makers, regulators, and other stakeholders, to review current projects in the bio-energy field and discuss the planning of future activities. Several sessions will take place throughout the event, focusing on the following themes:

- biomass resources and potential;
- bio-energy conversion technology systems
- combustion, gasification and pyrolysis;
- bio-energy in the transportation sector;
- biofuels production;
- bio-energy chains: from biomass to energy production;
- socio-economic issues and standards development.

Discussions will also focus on increasing the participation of partners from candidate countries in the Sixth Framework Programme (FP6).

Data Source Provider : European Commission

Document Reference : Based on an event announcement
Programme Acronym : FRAMEWORK 6C, FP6-INTEGRATING, FP6-SUSTDEV Subject Index Codes :
Scientific Research, Renewable Sources of Energy, Environmental Protection Contact Person :
For further information, please consult the following address:
ftp://ftp.cordis.lu/pub/fp6/docs/sustdev_event_bioenergy_16102003.pdf

5. Universitair docent GeoMilieuwetenschappen v/m (Vrije Universiteit Amsterdam)

Binnen de afdeling Hydrologie en Geomilieuwetenschappen (binnen het Instituut Aardwetenschappen) van de Faculteit der Aard- en Levenswetenschappen is plaats voor een jonge ambitieuze, recent gepromoveerde universitair docent (UD).

De afdeling Hydrologie en Geomilieuwetenschappen is een afdeling binnen de Faculteit der Aard en Levenswetenschappen en doet onderzoek op het brede gebied van hydrologie binnen het systeem Aarde. In de groep Geomilieuwetenschappen wordt onderzoek verricht op het gebied van ecohydrologie en de koolstofcyclus op het land. De afdeling heeft naast het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek ook een belangrijke taak bij het onderwijs voor de Bachelorsfase van de opleiding Aardwetenschappen en de Masterfase Hydrologie en Geomilieuwetenschappen.

Taak: Het mede geven van onderwijs en onderzoek op het terrein van GIS en remote sensing en ecohydrologie. Het betreft een vijfjarige aanstelling waarin de ruimte wordt geboden een eigen onderzoekslijn binnen die van de afdeling op te bouwen.

Functie-eisen: Wij zoeken een recent gepromoveerde onderzoeker met bij voorkeur een afgeronde studie Aardwetenschappen of Hydrologie met goede didactische eigenschappen. Affiniteit of ervaring met het geven van onderwijs op het terrein van de GIS en remote sensing is van belang.

Bijzonderheden: De arbeidsovereenkomst wordt aangegaan voor een periode van 5 jaar. Indienstreding zo spoedig mogelijk.

Salaris: Volgens bezoldigingsregels voor het wetenschappelijk personeel, afhankelijk van relevante werkervaring, maximaal € 4.420,- (salarisschaal 12) bruto per maand bij volledige werktijd.

Informatie: Inlichtingen bij prof. dr. A.J. Dolman, hoogleraar Ecohydrologie, tel: 020- 44 47358, e-mail: han.dolman@geo.falw.vu.nl of op de Web site van de afdeling <http://www.geo.vu.nl/~geomil/index-uk.html>

Schriftelijke sollicitatie onder vermelding van het vacaturenummer linksboven op brief en envelop, binnen 14 dagen na het verschijnen van deze advertentie, te richten aan de heer dr. J.M.R.M. Neutelings, directeur bedrijfsvoering Faculteit der Aard- en Levenswetenschappen, De Boelelaan 1085, 1081 HV Amsterdam of per e-mail falw-vacatures@falw.vu.nl

6. Russian cloud over global climate talks at UNFCCC meeting in Bonn (16-06-2003)

Environment Daily 1463, 16/06/03

The UN climate change convention's two subsidiary bodies ended a fortnight of talks in Bonn, Germany on Friday. Continuing Russian hesitation over ratification of the convention's Kyoto protocol hung over the meeting. Without it the world's chief instrument for tackling global warming will not enter into force.

Debate in Bonn ranged widely, aimed principally at working up agreements for the next conference of parties, to be held in Italy in December. Progress in some areas was balanced by stalemate in others. There was no agreement, for example, on "good practices" in policies and measures. Likewise on the issue of potential "adverse effects" caused by policies and measures. Participants called for further work to improve estimation and reporting of greenhouse gas emissions from international aviation and maritime transport - two key economic sectors currently not covered by the Kyoto protocol. Also discussed was the development of a "special climate change fund" aimed at developing countries. Meanwhile the executive board of the Kyoto protocol's clean development mechanism (CDM) created a stir by rejecting every one of the first 14 proposals submitted to it for emission baselines and monitoring methodologies to ensure that greenhouse gas mitigation projects are "additional" to what would have happened anyway. Environmental group Climate action network welcomed the move, claiming that, far from killing off the CDM, the decisions would "strengthen submissions and lead to projects with real benefits to host countries and the environment".

Follow-up: UNFCCC <http://unfccc.int/index.html> , tel: +49 228 815 1000

And meeting webpages <http://unfccc.int/sessions/sb18/index.html>.

See also coverage on <http://www.iisd.ca/linkages/climate/sb18/> and

Eco newsletter <http://www.climnet.org/pubs/ECO-SB18-10062003.pdf>.

UN's CDM projects press release <http://unfccc.int/press/prel2003/pressrel100603.pdf>

7. Water the focus of UN world environment day 2003

Groundwater management was the focus of Thursday's world environment day, sponsored by the UN environment programme (Unep) but marked also by many other international agencies, governments and non-governmental organisations. In Brussels the European Commission brought to a close its "green week" of environmental events with a series of meetings on water issues. In a global groundwaters report, Unep concluded that many reservoirs "are under increasing stress and strain". Groundwater objectives in last year's Johannesburg sustainability summit action plan "will be almost impossible to achieve without improvements in water efficiency in agriculture, industry and households," it stressed. Many of the most pressing groundwater conservation and contamination problems are outside Europe, but the report also highlights problems in Spain, currently at the centre of a fierce row over its national hydrological plan. More than half the country's nearly 100 aquifers are over-exploited, Unep said. Meanwhile, the UN economic commission for Europe (UN/ECE) warned of a "widening gap" between rhetoric and action to combat global warming. Unless politicians take their responsibility more seriously, said the agency, the Kyoto protocol process risks amounting "to one of the worst setbacks in international environmental policy". Switzerland's environment agency focused its world environment day statement on economic globalisation, calling for "an approach modelled on nature". To "restore the balance of globalisation", more efforts are needed on trade and environment, chemicals, climate change, water, biodiversity and biosafety, it said.

* In a separate initiative timed to coincide with world environment day, stakeholder group Baltic-21 issued a major progress report on goals set in a 1998 sustainable development programme for the Baltic Sea region ([ED 23/06/98](#)).

Source: <http://www.environmentdaily.com> (6 june 2003)

Follow-up: Unep [world environment day](#) website, a [press release](#), and [groundwater report](#). See also UN/ECE [press release](#), Swiss environment agency [press release](#), Baltic-21 [press release](#), and European Commission [green week](#) website.

8. Milieudefensie: meer aandacht voor duurzame energie in klimaatbeleid (5 juni 2003)

Het KNMI heeft haar onlangs verschenen rapport over klimaatverandering in Nederland aangeboden aan het verkeerde ministerie. Dat zegt Vera Dalm, directeur Milieudefensie. Niet het ministerie van Verkeer en Waterstaat, maar het ministerie van Economische Zaken moet dit probleem aanpakken. "De oplossing voor het klimaatprobleem ligt in een duurzaam energiebeleid en niet in het bouwen van nog hogere dijken of een innovatieve ruimtelijke ordening," aldus Dalm. Milieudefensie roept het nieuwe kabinet op tot snelle en grootschalige stimulering van onder meer zonne- en windenergie.

Om klimaatverandering te stoppen, is overstappen op duurzame energie noodzakelijk. Daarover bestaat brede politieke en wetenschappelijke overeenstemming. Het belang daarvan wordt nog eens onderschreven door het KNMI-rapport. De opwarming van Nederland is een feit en zet door, net als in de rest van de wereld. Met een zeespiegelstijging van 10 tot 90 centimeter wordt rekening gehouden. Dit leidt tot economische en ecologische schade, die niet voorkomen kan worden door steeds hogere dijken te bouwen. "Natuurlijk moeten we ons aanpassen aan de veranderende omstandigheden en ons waterbeheer aanpassen," zo stelt Vera Dalm. "Maar als we niet tegelijkertijd de overstap naar duurzame energie gaan maken, is dat letterlijk dweilen met de kraan open."

Milieudefensie maakt zich zorgen dat het klimaatbeleid steeds meer een zaak van aanpassing, en niet van preventie lijkt te worden. "Je zou verwachten dat een overheid alles uit de kast trekt om problemen daar op te lossen waar ze ontstaan," aldus Dalm. "Maar de enige visie die het nieuwe kabinet heeft is dat het niet teveel mag kosten. Ook de CO₂-uitstoot door verkeer krijgt ruim baan zonder dat enige vorm van beprijzing wordt ingevoerd. En dat terwijl Nederland het drukste wegennet van Europa heeft."

Volgens Milieudefensie beperkt het kabinet zich slechts tot het nemen van boekhoudkundige maatregelen om zo aan de Kyoto-verplichtingen te voldoen. De kern van het probleem, het overmatig gebruik van fossiele brandstoffen en de uitstoot van broeikasgassen die daarmee gepaard gaat, wordt niet aangepakt. Dalm: "Daarmee schuift de regering de consequenties af op toekomstige generaties."

Milieudefensie pleit voor duurzaam energiegebruik, dat wil zeggen: minder energiegebruik en andere energiebronnen, bijvoorbeeld windenergie. Teveel kansen daarvoor blijven nu ongebruikt liggen. Binnenkort start de milieuorganisatie samen met andere organisaties een campagne voor meer windmolens.

Bron: Milieudefensie

9. Wereldnatuurfonds (13 mei 2003): Europese elektriciteitssector kan CO₂ uitstoot halveren

Nederland heeft volgend jaar als voorzitter van de Europese Unie de kans het voortouw te nemen in de wereldwijde aanpak van het klimaatprobleem. Tijdens het Nederlands voorzitterschap zal de EU moeten vaststellen wat haar inzet zal zijn bij de onderhandelingen over de te volgen strategie tijdens de volgende fase van het Kyoto Protocol. Het is daarom van cruciaal belang dat de voorbereidingen voor het Nederlands voorzitterschap nu starten, aldus het Wereld Natuur Fonds. Het is vooral belangrijk dat de EU niet alleen over doelstellingen praat, maar ook laat zien hoe deze concreet kunnen worden gerealiseerd. Dit is essentieel om ook de Verenigde Staten te overtuigen mee te doen met het Kyoto Protocol. Dit stelt het Wereld Natuur Fonds bij de Europese publicatie van het nieuwe rapport 'Power Switch!' waarin beschreven staat hoe de Europese elektriciteitssector tussen nu en 2020 haar CO₂ uitstoot kan halveren.

In de elektriciteitssector, wereldwijd verantwoordelijk voor 37 procent van alle CO₂ uitstoot, liggen de grootste mogelijkheden voor het aanpakken van het klimaatprobleem. Het nieuwe rapport van het Wereld Natuur Fonds laat zien dat het elektriciteitsverbruik tot 2020 door vergaande energiebesparing met meer dan een kwart kan dalen in vergelijking met de verwachte groei. Dan kan ook bijna 60 procent van het Europees elektriciteitsgebruik afkomstig zijn van duurzame bronnen, met name biomassa. Hierdoor halveert de uitstoot van CO₂ in deze sector.

Het Kyoto Protocol is volgens het Wereld Natuur Fonds een belangrijke, maar bescheiden eerste stap op weg naar een mondiale aanpak van het klimaatprobleem. Om ingrijpende klimaatverandering te voorkomen moet de mondiale temperatuurstijging onder de 2°C blijven. De EU onderschrijft deze doelstelling. Om dit te realiseren moet de nog steeds stijgende uitstoot van broeikasgassen wereldwijd al in het volgende decennium gaan dalen. In het Kyoto Protocol is afgesproken dat uiterlijk in 2007 afspraken worden gemaakt over de te volgen strategie na 2012, als het huidige Kyoto Protocol afloopt. Voor internationale onderhandelingen is vier jaar kort en dus is het komende Nederlands voorzitterschap cruciaal, aldus het Wereld Natuur Fonds.

Voor een geloofwaardige Europese onderhandelingsinzet is het volgens het Wereld Natuur Fonds noodzakelijk dat het komend jaar de volgende maatregelen worden uitgewerkt:

- uitbreiding van het systeem van emissiehandel;
- intensivering van het energiebesparingsbeleid met name door invoering van een systeem van automatisch voortschrijdende normstelling voor elektrische apparaten;
- verbetering van het duurzame energie beleid, waardoor met name energiewinning uit schone biomassa meer kansen krijgt;
- introductie van een grootschalig onderzoeksprogramma naar de optie 'schoon fossiel', de benutting van met name aardgas in combinatie met opslag van CO₂.

Bron: Wereld Natuur Fonds

10. Erasmus Liga lezing 28 mei 2003: Grenzen aan de groei; pompen of verzuipen?

Prof. Pier Vellinga over klimaat en veiligheid in Nederland

Op dezelfde dag dat het KNMI haar jaarlijkse klimaatrapport aanbood aan staatssecretaris Melanie Schulz, hield professor Pier Vellinga, decaan van de VU-faculteit Aard- en Levenswetenschappen, de jaarlijkse Erasmus Liga lezing over klimaatverandering en de veiligheid van Nederland. De Stichting Erasmus Liga werkt aan bezinning op de problemen van "de grenzen aan de groei". Concreet betekent dit dat destichting werkt aan een mentaliteitsverandering door informatie te verspreiden, bijvoorbeeld in de vorm van deze lezing.

Het Deltaplan is nog niet eens helemaal uitgevoerd of het wordt achterhaald door klimaatverandering: met zeer waarschijnlijk meer extreme stormvloed en hogere waterstanden in de rivieren dan waarmee men rekening hield bij het realiseren van het Deltaplan. De afgelopen tweeduizend jaar hebben we in Nederland met vallen en opstaan leren leven met de dreiging van het water. Het heeft ons landschap en bestuur bepaald. Nu is de vraag of wij in staat zijn ons veiligheidsniveau met dijken, duinen, stormvloedkeringen, overlooppolders en gemalen op peil te houden in een veranderend klimaat. Hoe veilig zijn we nu, wat hebben we ervoor over, wie moet de aanpassingen betalen en vooral: zijn we op tijd, of kunnen we maar beter alvast verhuizen naar hogere streken?

Vellinga ging in op de recente ontdekkingen op het gebied van klimaat en klimaatverandering en geeft aan wat dat betekent ten aanzien van stormen, stormvloed, regenval en hoog water wereldwijd en vooral in Nederland. Ook ging hij in op de mogelijkheden klimaatverandering te beperken door wereldwijde vermindering van de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen.

De powerpoint presentatie is down te loaden op:

<http://www.falw.vu.nl/iceskis/VellingaErasmus.ppt>

LET OP: 22mB!!

11. Inaugurele rede Prof.Dr. Han Dolman (Eco-hydrologie aan de VU)

Ecohydroloog Han Dolman over "de Broeikas Aarde"

Han Dolman sprak op vrijdag 23 mei, zijn oratie Blauw en Groen in de Broeikas Aarde uit: Dat de koolstofopnamecapaciteit van het Europese continent (met een forse onzekerheids-marge) is "hardgemaakt" is volgens Dolman behalve wetenschappelijk, ook politiek en maatschappelijk relevant. Het door de aarde in zogeheten "sinks" vastgelegde koolstof mag namelijk bij de CO₂-reductieinspanningen, zoals overeengekomen in Kyoto, worden meegeteld. Dat is volgens Dolman "makkelijk verdiend": "Die "sinks" waren er al en vragen dus geen inspanningen - ze vallen de landen als bonussen in de schoot."

Opties voor verdere CO₂-reductie door uitbreiding van de terrestrische "sinks" in Europa zullen zich vooral moeten concentreren op bosmanagement en koolstofvriendelijkere landbouw, zegt Dolman in zijn oratie. Voor ontwikkelingslanden is het een ander verhaal. Dolman: "Men heeft reeds eerder berekend dat via herbebossing van bestaand landbouwgebied, dus van al het bosgebied dat in het verleden is gekapt maximaal 50 ppm CO₂ -reductie kan worden behaald in de komende honderd jaar. Laten we bestaande bossen en regenwouden met rust dan besparen we echter bijna vier keer zoveel!"

Waar het Kyoto-protocol de prioriteit legt bij beheersmaatregelen van landbouw en bosgebieden is het dus eigenlijk veel verstandiger om te investeren in bosbehoud om de koolstofdioxidoename in de atmosfeer te stabiliseren. Die optie staat echter niet in het protocol. Erger nog, zoals een aantal van mijn collega's onlangs nog in Science hebben laten zien, is er vaak sprake van bosaanplant, vlak na dat het oorspronkelijke bos is gekapt. In het Kyoto-jargon heten dit "perverse incentives". Eerst wordt geld verdiend met het kappen van het bos, daarna nog een keer om op het gekapte land grootschalig bos aan te planten en zo CO₂ -reductiecertificaten te verkopen."

Met de toenemende, mondiale uitstoot van CO₂ doen volgens Dolman zowel het land als de oceanen steeds harder hun best om CO₂ weg te vangen en op te slaan. Dat blijkt uit het gegeven dat de CO₂ -toename in de atmosfeer als percentage van de totale uitstoot constant blijft, hoewel de uitstoot als zodanig toeneemt. Dolman: "De vraag is natuurlijk: waar houdt dat opnamevermogen op? Want vroeg of laat treedt er verzadiging op en waarschijnlijk het eerst op het land." In het uiterste geval zou dat kunnen leiden tot wat Dolman een "run-away" scenario noemt: "Op een bepaald moment zullen aanwezige biomassavoorraden sneller worden omgezet in (water en) kooldioxide dan kooldioxide door fotosynthese wordt verbruikt. Verhoogde afbraak levert meer CO₂ en meer CO₂ maakt het warmer. We hebben dan een op hol geslagen broeikas."

Download de oratie: <http://www.falw.vu.nl/iceskis/OratieDolman.pdf>

12. Klimaat geeft flora en fauna compleet ander aanzien

(Persbericht 4 juni, bron : www.natuurkalender.nl)

Informatie: DLN themanummer klimaatverandering, aan te vragen via <http://www.delevendenatuur.nl/>

De Levende Natuur is een tijdschrift voor natuurbehoud en natuurbeheer

De huidige klimaatsveranderingen hebben nu al grote gevolgen voor de Nederlandse en Vlaamse flora en fauna. Als de verwachting uitkomt dat de temperatuur deze eeuw nog twee graden zal stijgen, krijgen flora en fauna in Nederland en Vlaanderen een compleet ander aanzien. Ten onrechte houdt het natuurbeleid daar nog geen rekening mee. Dat zijn de belangrijkste conclusies in het meinumner van De Levende Natuur.

Ons land is nu gemiddeld ca. 0,6 graad warmer dan aan het begin van de twintigste eeuw. Als gevolg hiervan komen steeds meer soorten planten en dieren vanuit het zuiden Nederland binnen en breiden deze zuidelijke soorten zich sterk uit. Het gaat nu al om honderden soorten. Opvallend is dat het oprukken van zuidelijke soorten naar het noorden vaker voorkomt dan het verdwijnen van noordelijke soorten uit ons land. Zo zijn er aanwijzingen dat bijv. bijna uitgestorven soorten van heiden, zoals de Korhoen en het korstmos IJslands mos, het mede door het warmer worden moeilijk hebben in Nederland. De temperatuurverhoging geeft daarentegen meer kansen aan hier van nature niet-thuishorende soorten. Het massaal oprukken van Japanse oester in de kustwateren en de toename van Grote waternavel uit Noord-Amerika in zoete wateren zijn bekende voorbeelden. Door de hogere temperaturen zullen vervolgens meer soorten zich blijvend vestigen, soms ten koste van inheemse soorten.

Een ander gevolg van de opwarming is dat soorten eerder in bloei komen, eerder eieren leggen en eerder als rups uit het ei komen. Niets aan de hand, lijkt het, zo lang dit allemaal evenveel vervroegt. Maar rupsen die te vroeg uit het ei komen, nog voordat de bladeren uitlopen, zullen eenvoudigweg verhongeren. En daarmee zijn er direct ook problemen voor de net uit het ei gekomen vogels voor wie die rupsen nu juist het stapelvoedsel zijn. Dergelijke niet-synchroon lopende verschijnselen zijn waarschijnlijk vrij algemeen. Behalve warmer wordt het gemiddeld ook natter. Meer neerslag leidt tot meer overstromingen en de zeespiegel zal waarschijnlijk ca. 60 cm rijzen. Dit laatste zal enorme consequenties hebben voor alle buitendijkse gebieden in Nederland. Slikken en schorren gaan er helemaal anders uitzien. Nederland doorvoerland? Dit inzicht zal belangrijke gevolgen moeten hebben voor het Nederlandse natuurbeleid. Tot op heden houdt het natuurbeleid geen rekening met deze ontwikkelingen, noch in het soortenbeleid, noch in het beleid voor de ruimtelijke rangschikking van natuurgebieden.

De Levende Natuur spiegelt Nederland voor als een doorvoerland voor soorten. 'Warmere soorten' moeten de kans krijgen om naar het noorden te verschuiven en 'koudere' om in noord(oost)elijke richting weer geschikte milieus te vinden. Dat kan alleen als de natuur in Nederland voldoende samenhang heeft om zo'n zuid-noord beweging mogelijk te maken. Die samenhang kan het natuurbeleid vinden in een robuuste Ecologische Hoofdstructuur, die natuurgebieden zowel vergroot als met elkaar verbindt. Vooral voor soorten die zich langzaam verplaatsen en zeldzaam zijn, is een verbinding van voldoende grote omvang erg belangrijk.

Inhoudsopgave DLN themanummer klimaatverandering

- Klimaatsverandering in Nederland (F.P.M. Baede)
- Effecten van klimaatsverandering op hogere planten in Nederland (W.L.M. Tamis, M. van 't Zelfde & R. van der Meijden)
- Korstmossen en mossen: spiegels van de veranderingen in het klimaat (C.M. van Herk & H.N. Siebel)
- Veranderingen in de Nederlandse ongewerveldenfauna (R.M.J.C. Kleukers & M. Reemer)
- Libellen vliegen vroeger en noordelijker: een gevolg van klimaatverandering? (R. Ketelaar)
- Insectenplagen op bomen en klimaatverandering (L.G. Moraal)

- Mariene kustorganismen als bio-indicatoren van klimaatsveranderingen in de zuidelijke Noordzee (G. Rappé)
- De Natuurkalender: is vervroeging van het voorjaar zichtbaar? (A.J.H. van Vliet & R.S. de Groot)
- Fenologie van de Bemelerberg in 1979 en 2002 (N.A.C. Smits & J.H.J. Schaminée)
- De teruggang van de Korhoen: een slachtoffer van de klimatologische opwarming? (M. Loneux)
- Respons van natuurlijke systemen op klimaatsverandering is niet lineair (G.J. Heij)
- Klimaatsverandering rammelt aan voedselketens (M.E. Visser & F. Rienks)
- Het modelleren van areaalsverschuivingen als gevolg van klimaatsverandering (C.J. Nagelkerke & J.R.M. Alkemade)
- Klimaatmodellen en wat ze ons leren (R. Leemans)
- Klimaatsverandering vergt aanpassing van het natuurbeleid (B.H. van Leeuwen & P.F.M. Opdam)
- Platform; De blijde natuur (R.J. Roos)
- Klimaatsveranderingen zijn niet langer te negeren (B.F. van Tooren & M.E. Visser)

Colofon:

The CCB-Bulletin is a news bulletin for researchers in the field of global environmental change from Wageningen University and Research Centre, as well as for people who are interested. The bulletin is provided by the Climate Change and Biosphere Research Centre (CCB - Wageningen UR). This bulletin board is intended for information exchange, like announcements of workshops, conferences, job opportunities and education courses in relation to global change research. It will be sent to you every 3 weeks, in case of vacancies we may use it ad-hoc.

Would you like to add a news item or a change in E-MAILADRES or you want to be removed from this newsbulletin ?

Please, contact us by e-mail: Jeroen Veraart: jeroen.veraart@wur.nl

© 2003 CCB Wageningen-UR